

ALECSANDRI ÎN MEDALISTICA ROMÂNEASCĂ

OCTAVIAN IIESCU
și ALEXANDRU IEVREINOV

Vasile Alecsandri, „acel rege-al poeziei, veșnic tânăr și fericit... veselul Alecsandri” — cum l-a immortalizat, într-o caracterizare de neuitat, însuși marele Eminescu¹, a fost poate una din cele mai senine figuri ale literaturii române. Succesul i-a suris din plin, în întreaga sa viață, atît în cariera lumească — a ajuns pe cele mai înalte trepte ale ierarhiei diplomatice —, cit și în Parnasul literelor românești — a fost primul poet român încununat cu un premiu internațional pentru creația sa. A vădit în opera sa și unele preocupări din domeniul numismaticii, cînd a povestit cu mult farmec, într-o formă onirică, peripețiile unui biet galben de aur². La împlinirea unui secol de la moarte, îi aducem astăzi, ca modest omagiu, această succintă prezentare a medaliilor ce i-au fost închinare, din timpul vieții și pînă în preajma actualei comemorări, spre a-i cinși memoria.

În prealabil, citeva cuvinte despre poet³, pentru o mai bună înțelegere a motivelor care au dus la baterea acestor medalii. S-a născut la Bacău, la 14 iunie 1819, ca fiu al unui mic boier, Vasile Alecsandri. Își începe studiile la Iași, sub îndrumarea unui călugăr ardelen, apoi la un pension francez din același oraș. În 1834, pleacă pentru continuarea studiilor în Franța, de unde se întoarce în 1839 cu titlul de bacalaureat în litere. Publică prima sa operă literară, navela „Buchetiera din Flurența”, în revista *Dacia literară* (1840), întemeiată de Mihail Kogălniceanu. Împreună cu acesta și cu C. Negruzzi, Alecsandri își asumă conducerea Teatrului Național din Iași, pentru al cărui repertoriu scrie numeroase piese scurte, farse, și comedii. Tot în acest răsîmp, scrie primele sale poezii, ce apar în 1844 în *Propășirea*, cea de-a doua revistă întemeiată de Mihail Kogălniceanu.

Anul 1848 îl găsește pe Alecsandri printre participanții la mișcarea revoluționară din Iași, fiind unul dintre fruntașii ei. Înăbușirea în fașă a revoluției din Moldova îl silește pe Alecsandri să ia calea exilului, împreună cu toți ceilalți participanți; pe același drum îi vor urma curînd și conducătorii revoluției din Țara Românească. Numele tuturor, inclusiv cel al lui Vasile Alecsandri, vor fi înserate pe medalia ce se va bate în 1898, cînd se vor împlini cincizeci de ani de la marile evenimente ale anului 1848 (medalia nr. 2 de mai jos).

Pornind pe drumul exilului, Alecsandri se alătură de îndată mișcării revoluționare a românilor din Transilvania, luând parte la marea adunare națională de pe Cîmpia Libertății de la Blaj (3-5/15-17 mai 1848). Călătorește apoi prin Bucovina, iar de aici în Apusul Europei, întreținând strinse legături cu alți revoluționari români din exil, în slujba intereselor naționale. În 1850, se întoarce din exil și începe să desfășoare o intensă activitate, nu numai pe tărîmul literelor, ci și pe plan politic. Adept fervent al ideilor unioniste, luptă cu consecvență alături de Mihail Kogălniceanu și Alexandru Ioan Cuza pentru realizarea Unirii Principatelor, sprijinind alegerea ca domn a vechiului său prieten. După Unire, Alexandru Ioan Cuza îl va însărcina să obțină recunoașterea noului statut politic al Principatelor Unite de către Franța și de noul regat al Italiei. După abdicarea lui Cuza, Alecsandri va renunța la activitatea politică și, retras la moșia sa de la Mircești, se va consacra creației literare.

Din această creație, atât de fecundă și de complexă — motiv care l-a îndrituit pe Eminescu să-i acorde lui Alecsandri calificare de „regal poeziei” —, ne mărginim a reaminti aici numai câteva opere, al căror ecou se va regăsi și în medalistica românească. Astfel, vom cita mai întâi volumul *Lăcrămioare*, apărut la Paris în 1853 și care se deschide cu celebra elegie *Steluța*, dedicată Elenei Negri; versurile sale, transpuse pe note de compozitorul Demetru G. Florescu (1826-1875), vor impresiona generații de-a rîndul și vor fi immortalizate și de o plachetă bătută în 1906 de către Alexandru Cantacuzino, inițiatorul acțiunii care a dus la întemeierea Societății Numismatice Române (placheta nr. 12 din descrierea de mai jos).

Un adevărat triumf a cunoscut Alecsandri în 1878 la Montpellier, cu prilejul concursului poezilor de limbi neolatine, pe care l-a câștigat cu poezia *Cîntecul gînteii latine*⁴; o cupă de bronz i-a fost decernată atunci ca trofeu⁵; ea este reprodusă pe reversul unei medalii bătute în 1906 (nr. 8 de mai jos).

În 1879, Teatrul Național din București prezintă premiera dramei istorice *Despot Vodă*, opera poetului Vasile Alecsandri, prilej cu care Institutul Urechia bate o mică medalie (nr. 1), singura de altfel emisă în timpul vieții sale.

Marea majoritate a medaliilor privitoare la Alecsandri (nr. 3-11), cunoscute pînă astăzi⁶, au fost bătute în anii 1905-1906, cu prilejul ridicării și inaugurării în Iași a statuii marelui poet, operă a sculptorului W. Hegel (1839-1918) din București. Prima medalie din această serie (nr. 3), singura cu caracter oficial⁷, prezintă pe avers o vedere a acestei statui, iar pe revers, un text ce consemnează inaugurarea ei; a fost bătută în aur, argint, bronz, bronz aurit sau argintat și în aluminiu, dovadă a importanței ce i s-a acordat acestui eveniment de către oficialitățile vremii. Celelalte medalii cu același subiect sînt replici ale emisiunii oficiale, unele din ele avînd un caracter pur comercial, cum sînt cele editate de Fanni Șaraga din Iași.

Ultima medalie (nr. 13) a fost emisă de Academia Română și Ministerul Educației Naționale în 1940, cînd s-a comemorat cincuantenarul morții lui Alecsandri; ea este opera sculptorului medalist Gheorghe Stănescu și a fost bătută de Monetăria Națională.

În continuare, vom prezenta descrierea medaliilor și a plachetelor ce se referă, fie direct, fie indirect, la personalitatea, viața sau opera celui care a fost numit cîndva *Bardul de la Mircești*.

MEDALII ȘI PLACHETE

1. Prima reprezentare a piesei *Despot Vodă*, 1879.
Medalie cu toartă, Bz, Bz argintat, 21 mm.
Av. *GLORIA RECUNOSCINȚA LUI | V. ALECSANDRI* circular pe 2 rînduri; *INST: | URECHIA* pe 2 rînduri, în centru ornament.
Rv. *Ia REPRESENTAȚIE A PIESEI | DESPOT VODĂ* circular pe 2 rînduri; *30. | SEPTEMBER | 1879* pe 3 rînduri, în centru.
E. GRONER, *Rumänische Medaillen*, Bucurest, 1905, p. 48; G. SEVEREANU, BSNR, 3, 1905-1906, p. 47-48 (ambii autori redind greșit ALEXANDRI, în loc de ALECSANDRI, cum apare pe medalie).
2. În amintirea marilor patrioți, 1898.
Medalie, Bz aurit, 39 mm, semnată: I. SCHWARTZ.
Av. *EPOCA 11 JUNIE 1898 | TRAIASCA M. S. REGELE* semicircular pe 2 rînduri sus; *CAROL I | TRAIASCA DINASTIA* semicircular pe 2 rînduri jos; legenda între două cereuri de perle. Bustul lui Carol I spre st.; pe tăietura umărului semnat I. SCHWARTZ.
Rv. *EPOCA 11 IUNIE 1898 | ÎN AMINTIREA MARILOR PATRIOȚI* în arc pe 2 rînduri; ornament; legendă pe 10 rînduri, ultimul în arc: *HELIADI | J. RADULESCU, | J. MAIORESCU, PREOTUL SAPCA, | COL. PLESOIANU, M. KOGALNICEANU, | V. ALEXANDRI, A. PANU, | JON C. BRATIANU, D. BRATIANU, | C. A. ROSETTI, | J. GHICA, FRAȚII | GOLESCI, COL. G. MAGHERU, | N. BALCESCU, | GENERAL CHR. THELL.*
G. S. BECHEANU, BSNR, 13, 1916, p. 31-32.
Notă. ALEXANDRI în textul legendei.
3. Inaugurarea statuii lui Vasile Alecsandri din Iași, 1905.
Medalie cu toartă, AV, AR, Ez aurit sau argintat, Al, 33 mm; semnată; W. HEGEL SCPT.
Av. *LUI VASILE ALECSANDRI 1821 — — 1890 TARA RECUNOSCATOARE* circular; în mijloc vederea a statuii poetului, pe soclul ei semnătura: W. HEGEL SCPT Cerc de perle exterior.
Rv. Legendă pe 10 rînduri, primul și ultimul în arc: *STATUA RIDICATA | IN IAȘI | 22 Maiu 1905 | IN ZILÉLE M. S. REGELEI | CAROL I | PRIM-MINISTRU FIIND | G. GR. CANTACUZINO | MINISTRUL INSTRUCȚIUNEI | M. VLĂDESCU + | PRIMAR GH. LASCAR* Cerc de perle exterior.
G. SEVEREANU, BSNR, 3, 1905, 1906, p. 142 (ALEXANDRI în loc de ALECSANDRI).
4. Același subiect, 1905.
Medalie cu toartă, Bz argintat, Al, 33 mm; semnată: F. SARAGA.
Av. *LUI VASILE ALECSANDRI — 1821 — + 1890 TARA RECUNOSCATOARE* circular; în mijloc bustul său întors 3/4 spre dr., într-o ghizelencă de lauri; jos semnătura: F. SARAGA Cerc de perle exterior.
Rv. Legendă pe 10 rînduri, primul și ultimul în arc: *STATUA RIDICATA | IN IAȘI | ANUL 1905 | IN ZILELE M. S. REGELEI | CAROL I | PRIM-MINISTRU FIIND | G. GR. CANTACUZINO | MINISTRUL INSTRUCȚIUNEI | M. VLĂDESCU | PRIMAR GH. LASCAR* Cerc de perle exterior.
C. AP. ORĂȘIANU, BSNR, 12, 1915, p. 150-151 (medalie cu toartă și verigă datată 1906; ALEXANDRI în loc de ALECSANDRI).
Notă. Fanni Șaraga, văduva lui I. Șaraga, librar-editor și anticar în Iași, după moartea căruia i-a preluat firma; editori (dar nu gravori) de medalii, în scop pur comercial.

5. Același subiect, 1905.

Medalie cu toartă, Bz argintat, 37 mm; semnată: F. SARAGA IASI. Av. VASILE ALECSANDRI CEL MAI MARE POET AL RENASTERII ROMANISMULUI circular; în cimp st. 1821, dr. 1890 Bustul său întors în 3/4 spre dr. Rv. IN AL XIX^{lea} AN AL DOMNIEI M. S. REGELUI CAROL I FIIND PRIM-MINISTRU G. GR. CANTACUZINO / MINISTRU CULT. ȘI INSTR. PUBL. M. VLADESCU / PRIMĂRUL IASULUI GH. LASCAR circular pe 3 rinduri; în cimp st. STATUA IN IASI, dr. RIDICATA IN 1905 În mijloc vedere a statuii poetului; jos în dr. semnătura F. SARAGA IASI. G. SEVEREANU, BSNR, 3, 1905—1906, p. 142 varianta I.

6. Același subiect, 1905.

Plachetă rombică, cu o variantă prevăzută cu un orificiu în unghiul superior prin care trece o verigă, Bz și Bz aurit, 27×27 mm; semnată: F. SARAGA. Av. Bustul poetului întors în 3/4 spre dr., într-un cerc de perle; pe contur ghirlandă de lauri. În cimp sus, sub orificiu, 1821; jos 1890 Rv. IN AMINTIREA RIDICĂRII STATUEI LUI V. ALECSANDRI IASI — 1905 pe contur; în mijloc o liră într-un cerc de perle; sub liră semnătura: F. SARAGA. G. SEVEREANU, BSNR, 3, 1905—1906, p. 142 varianta II.

7. Societatea Științifică și Literară din Iași lui Vasile Alecsandri, 1905.

Medalie cu și fără toartă, Bz, Cu, Al, 28 (28,5) mm; semnată: SOC. ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ IASI. Av. VASILE ALECSANDRI MARELE POET NAȚIONAL AL ROMÂNIEI circular. Bustul său întors în 3/4 spre dr. Rv. Cîmpul împărțit în trei registre: sus o stea cu cinci raze, radiind în jur, dedesubt anii: 1821 1890 1905; în mijloc o placă purtînd primele patru versuri din *Hora Unirii*. HAI SA DAM MANA CU MANA / CEI CU INIMA ROMANA / SA'NVARTIM HORA FRATIEI / PE PAMANTUL ROMÂNIEI; jos o liră deasupra unei ramuri de lauri ce se înalță în semicerc pînă la steaua din registrul superior; în st. și în dr. lirei LATINA / GINTA; jos în dr. SOC. ȘTIINȚIFICĂ ȘI LITERARĂ (sic) IASI. C. GHEORGHE, M. DOGARU, *Revoluția română din 1848 reflectată în documente de metal*, București, 1988, p. 155—156, fig. 72a — 72 b (medalia cu toartă, 28,5 mm).

8. Statuia lui Vasile Alecsandri din Iași, 1906.

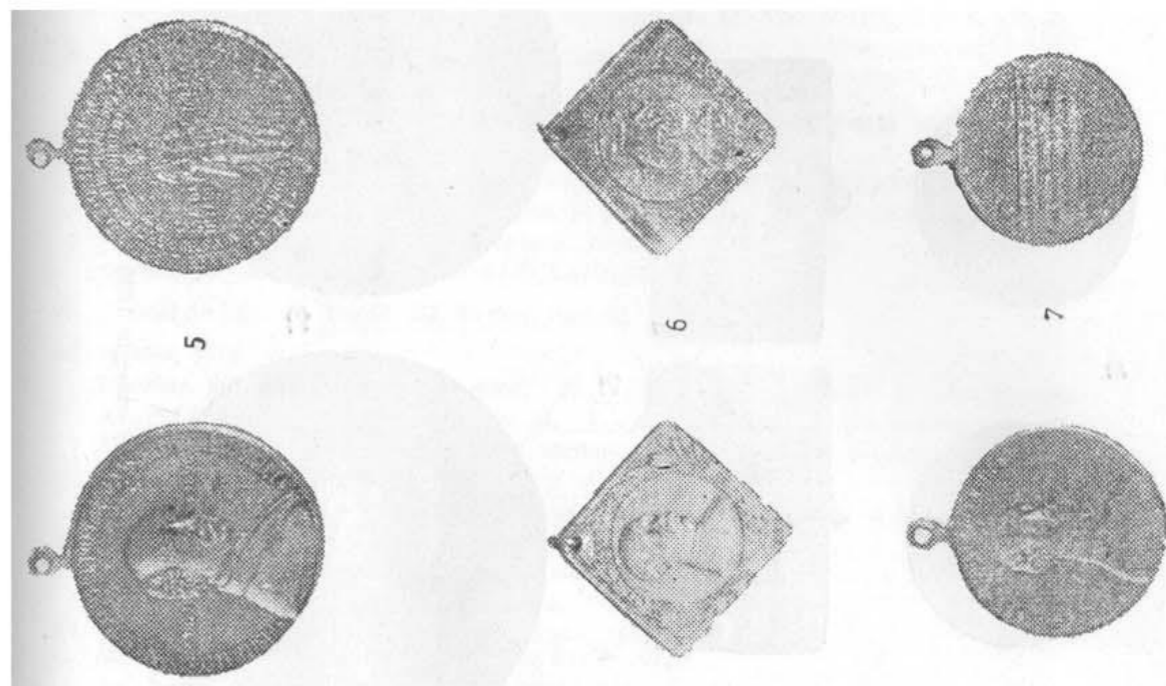
Medalie, AR și Bz argintat, 55 mm; semnată: N. STERNBERG JASSY. Av. V. ALECSANDRI 1821 — 1890 circular. Bustul său întors în 3/4 spre dr.; sub bust, o ramură de lauri și una de stejar legate cu o fundă. Rv. STATUA MARELUI POET RIDICATA IN IASI OCTOMBRIE 1906 circular; în cimp vedere integrală a statuii (cu soclu înalt), dedesubt, un cartuș cu inscripția de mină; În cupa lui de aur el bea numai lumină Elisaveta; jos cupa de la Montpellier și o ramură de lauri răspîndind raze; în dr. jos semnătura: N. STERNBERG JASSY. C. AP. ORASIANU, BSNR, 12, 1915, p. 150 (ALEXANDRI în loc de ALECSANDRI; H. în loc de N. STERNBERG).

9. Același subiect, 1906.

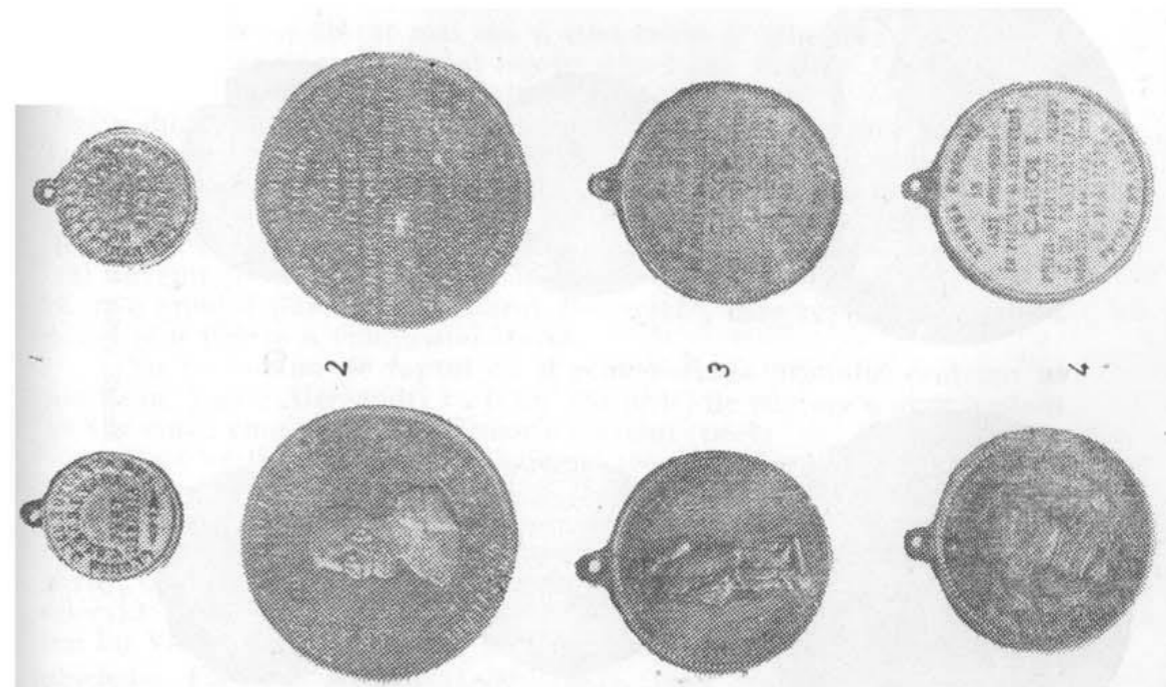
Medalie cu toartă, Al, 33 mm; semnată: W. HEGEL SCP^T pe av.; BALMBERGER pe rv. Av. Ca la nr. 3. Rv. Pergament desfășurat cu legenda IN CUPA LUI / DE / AUR / EL BEA NUMAI / LUMINA / Elisaveta, ultimul cuvînt cu litere de mină; deasupra pergamentului, o ramură și o stea radiind; jos o altă ramură; sub pergament semnătura: BALMBERGER; în exergă cu caractere cursive: Iași — Anul jubiliar 1906. C. AP. ORASIANU, BSNR, 12, 1915, p. 151, varianta I.

10. Același subiect, 1906.

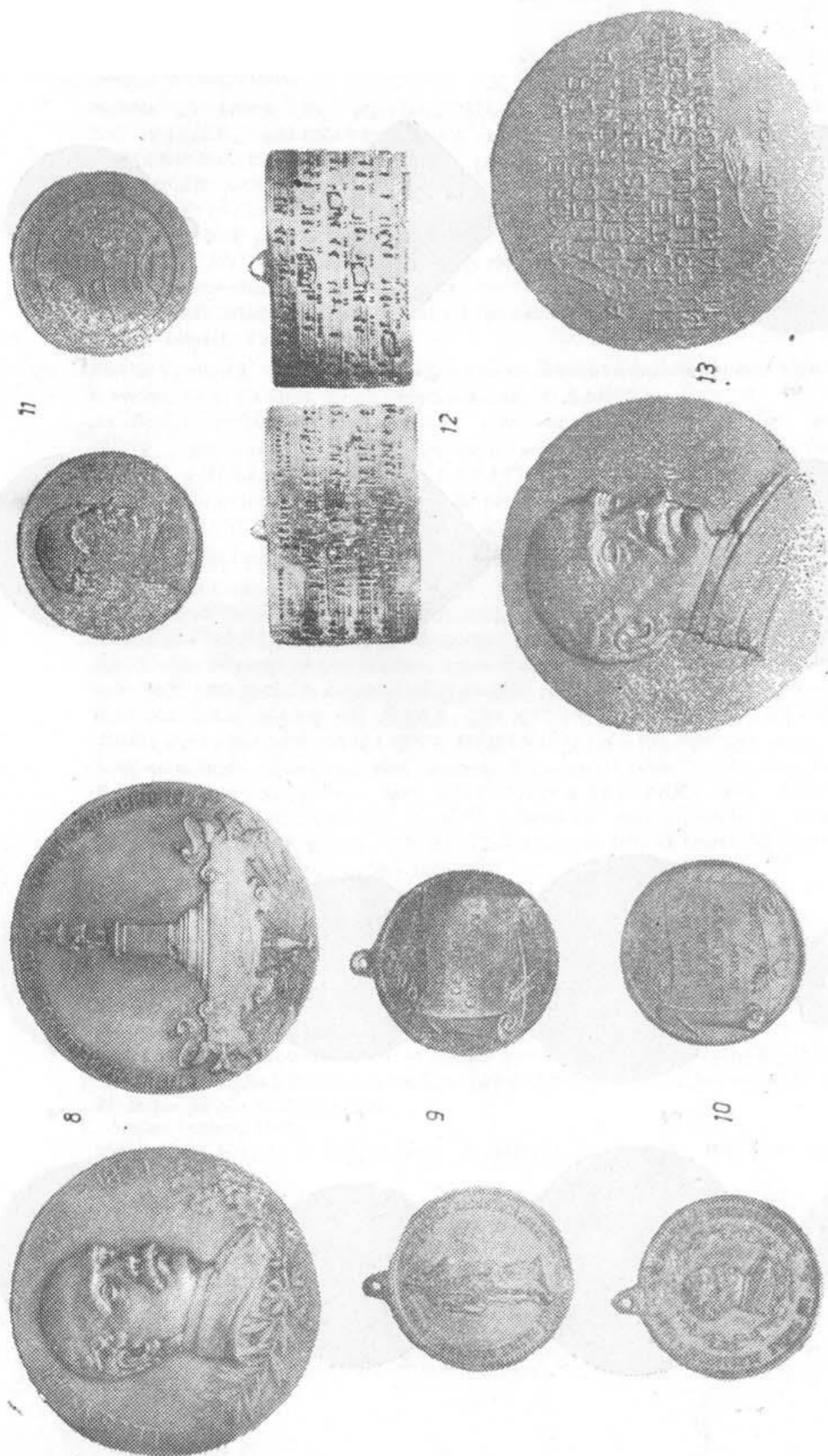
Medalie cu toartă, Bz aurit sau argintat, 33 mm; semnată; av. F. SARAGA; rv. BALMBERGER.

Pl. II. Medalii emise în 1905.

Pl. I. Medalii emise în 1879 (1), 1898 (2) și 1905 (3-4).

Pl. IV. Medalii emise în 1906 (11—12) și 1940 (13).

Pl. III. Medalii emise în 1906.

- Av. Ca la nr. 4.
Rv. Ca la nr. 9.
C. AP. ORASIANU, BSNR, 12, 1915, p. 151, varianta II.
11. Marelui poet Alecsandri, România recunoscătoare, 1906.
Medalie, CU, 33 mm.
Av. VASILE ALEXANDRI | 1821 | 1890 circular pe 2 rinduri. Bustul său întors în 3/4 spre dr.
Rv. MARELUI POET ALEXANDRI ROMANIA RECUNOSCATOARE circular. În mijloc o liră suprapusă de o carte deschisă, pe pagina din st. JASSY | 1906 pe 2 rinduri în st. ramură de stejar, în dr. ramură de lauri; totul într-un cerc liniar.
Inedită ALEXANDRI în loc de ALECSANDRI.
12. Aceeași medalie, cu toartă. B2. 25 mm; inedită.
13. Steluța, 1906.
Plachetă cu toartă, Bz și Bz aurit, 25 × 41 mm; semnată: A. Cantacuzino.
Av. STELUȚA sus, în mijloc în st. V. ALEXANDRI | 1821—1890, în dr. D. FLORESCU | 1826—1875, pe cite 2 rinduri. Patru portative însoțite de primele versuri ale acestei poezii.
Rv. Alte cinci portative însoțite de versurile corespunzătoare; jos, cu litere de mină; Lăutarilor români și semnătura A. Cantacuzino: în dr. 1906.
G. S. BECHEANU, BSNR, 13, 1916, p. 33 (sub data 1900).
Notă. ALEXANDRI în legenda aversului.
14. 50 de ani de la moartea lui Vasile Alecsandri, 1940.
Medalie, Bz, 60 mm; semnată: G. STANESCU 1940.
Av. Bustul poetului întors în 3/4 spre dr.; pe tăietura umărului semnătura: G. STANESCU 1940.
Rv. MEMORIEI LUI | V. ALECSANDRI | ACADEMIA ROMANA | ȘI MINISTERUL | EDUCATIEI NATIONALE | CU PRILEJUL SEMICEN- | TENARULUI | MORTII LUI pe 7 rinduri; ramură de lauri; jos AUGUST 1940.
G. BUZDUGAN, GH. NICULIȚA, Medalii și plachete românești, București, 1971, p. 79.

Așa cum s-a arătat mai sus și cum reiese și din această descriere, un mare număr de medalii sînt legate, direct sau indirect, de statuia lui Vasile Alecsandri, ridicată în fața Teatrului Național din Iași. Contradicția dintre data înscrisă pe medalia nr. 3: 22 mai 1905 și cea care figurează pe medalia nr. 8: octombrie 1906 este însă numai aparentă. Statuia lui Alecsandri a fost ridicată într-adevăr în anul 1905 și pentru consemnarea acestui eveniment, s-au bătut medalii cu acest milesim. Inaugurarea ei oficială a fost însă aminată și ea a avut loc, cu tot faptul cuvenit, în ziua de duminică, 15 octombrie 1906, așa cum rezultă dintr-o cronică publicată de ziarul *Universul*⁹, care reproduce cu acest prilej și o vedere a cunoscutei statui.

Nu ne îndoim de faptul că și comemorarea primului centenar al morții lui Vasile Alecsandri va fi un nou prilej de emiteră a unor medalii ce vor cinsti cum se cuvine memoria marelui poet.

Notă adițională. După încheierea acestui articol, am luat cunoștință de semnarea existenței unei plachete de bronz, Fr. Mistral — V. Alecsandri, purtînd data 1930 și semnătura: sc. O. Han, fără alte precizări¹⁰; o înregistrăm și noi ca atare, cu speranța eventualei ei redescoperiri, cînd aceste date atît de sumare vor putea fi completate în mod adecvat. 1930 este anul în care s-au împlinit patru decenii de la moartea lui Vasile Alecsandri, ceea ce constituie o motivare a baterii acestei plachete. Frédéric Mistral (1830—1914), poet francez din Provence,

autor de poeme în dialect provansal, este unul din fundatorii școlii literare denumite Félibrige și care reunea poeți și prozatori scriind în dialecte din sudul Franței (așa-numita *langue d'oc*). Sub egida acestei mișcări literare, a avut loc concursul din 1878 de la Montpellier, câștigat de Vasile Alecsandri cu *Cîntecul gîntei latine*, motiv ce explică asocierea celor doi poeți de către O. Han, creatorul plachetei din 1930.

NOTE

¹ În *Epigonii*, Eminescu dedică lui Alecsandri nu mai puțin de trei strofe, ce încheie evocarea, plină de admirație pentru „zilele de aur a scripturilor române”, în contrast cu un prezent depreciat pînă la exagerare.

² V. Alecsandri, *Istoria unui galben și a unei parole*, publicată pentru prima oară în *Propășirea. Foarte științifică și literară*, 1844 (cenzura rusească, speriată de presupusa notă revoluționară ascunsă în înțelesul primului cuvînt, l-a șters pur și simplu, astfel încît revista a apărut numai cu subtilul citat mai sus).

³ Pentru date bio- și bibliografice, am recurs la monografia publicată de Elena Rădulescu Pogoneanu, *Vieța lui Alecsandri*.

⁴ Muzica pentru această poezie a fost compusă de italianul Filippo Marchetti (1831—1902), compozitor în mare vogă la acea vreme.

⁵ După moartea poetului, această cupă a fost dăruită de soția sa, Paulina, Academiei Române, intrînd în colecția Cabinetului numismatic; după desființarea absurdă și abuzivă a Cabinetului numismatic al Academiei Române, cupa de la Montpellier a fost încredințată spre păstrare, cu titlul de împrumut, Muzeului Național de Istorie din București.

⁶ Medaliiile bătute în onoarea lui Alecsandri la Chișinău vor fi prezentate, într-o contribuție separată, de colegul nostru Nicolae Curdov.

⁷ Această apreciere la G. Severeanu, BSNR, 3, 1905—1906, p. 142 (numele autorului în BSNR, 10, 1913, p. 72).

⁸ Semnul / indică despărțirea dintre rîndurile legendei.

⁹ *Universul*, 24, 1906, nr. 284, luni, 16 oct., p. 1.

¹⁰ G. Buzdugan, Gh. Niculiță, *Medalii și plachete românești. Memoria metalului*, București, 1971, p. 269.

ALECSANDRI DANS LA MÉDAILLE ROUMAINE

RÉSUMÉ

La commémoration du premier centenaire de la mort de Vasile Alecsandri (14 juin 1819 — 22 août 1890) offre aux auteurs l'occasion de présenter les médailles qui ont été dédiées à ce grand poète roumain entre 1879 et 1940, pour illustrer maints aspects de sa vie et de son œuvre ou pour célébrer sa mémoire. La médaille n° 1, rappelant la première représentation du drame *Despot Vodă*, le 30 septembre 1879, est la seule dédiée à Alecsandri de son vivant; toutes les autres ont été frappées après sa mort. La plupart se rapportent, directement ou indirectement, à l'érection en 1905 et à l'inauguration en 1906 de la statue du poète à Iași, où elle est emplacede devant le Théâtre National.

EXPLICATION DES PLANCHES

Pl. I. Médailles frappées en 1879 (1), 1898 (2) et 1905 (3—4).

Pl. II. Médailles frappées en 1905.

Pl. III. Médailles frappées en 1906.

Pl. IV. Médailles frappées en 1906 (11—12) et 1940 (13).

VOIEVODUL MIRCEA CEL BĂTRÎN ILUSTRAT ÎN MEDALII

VALERIAN L. CIOFU

De la înființarea Societății Numismatice Române și pînă astăzi, voievodul Mircea cel Bătrîn a fost frecvent ilustrat în medalistica românească. Ne propunem a prezenta în cele ce urmează întregul tezaur artistic cu această tematică, în speranța că el se va constitui într-o pagină de istorie a artei medalistice la Români în sec. XX și un mijloc de educație patriotică a tinerelor generații.

Locul pe care-l ocupă Mircea cel Bătrîn în istoria noastră națională este acela de luptător și diplomat pentru unificarea pămînturilor românești și de apărare a suveranității și independenței Țării Românești, în întreaga sa domnie (1386—1418). Pentru a înțelege mai bine titulatura

Fig. 1. Țara Românească în timpul domniei lui Mircea cel Bătrîn (după G. I. Brătianu, *Origines et formation de l'Unité Roumaine*, Bucarest, 1943).

sa, înscrisă în hrisovul pentru mănăstirea Cozia ea și în actele diplomatice de la curtea sa și de la cancelariile Ungariei și Poloniei¹ și care se regăsește parțial în medalistica noastră, prezentăm harta Țării Românești cu teritoriile unificate sub sceptrul său ca și formațiunile statale vecine (fig. 1).

BSNR, LXXX — LXXXV, 1986—1991, p. 233—246